

GRADY BOVEN

MAARTEN TROMP

Overwinnaar van de Tweede Spaanse
Armada

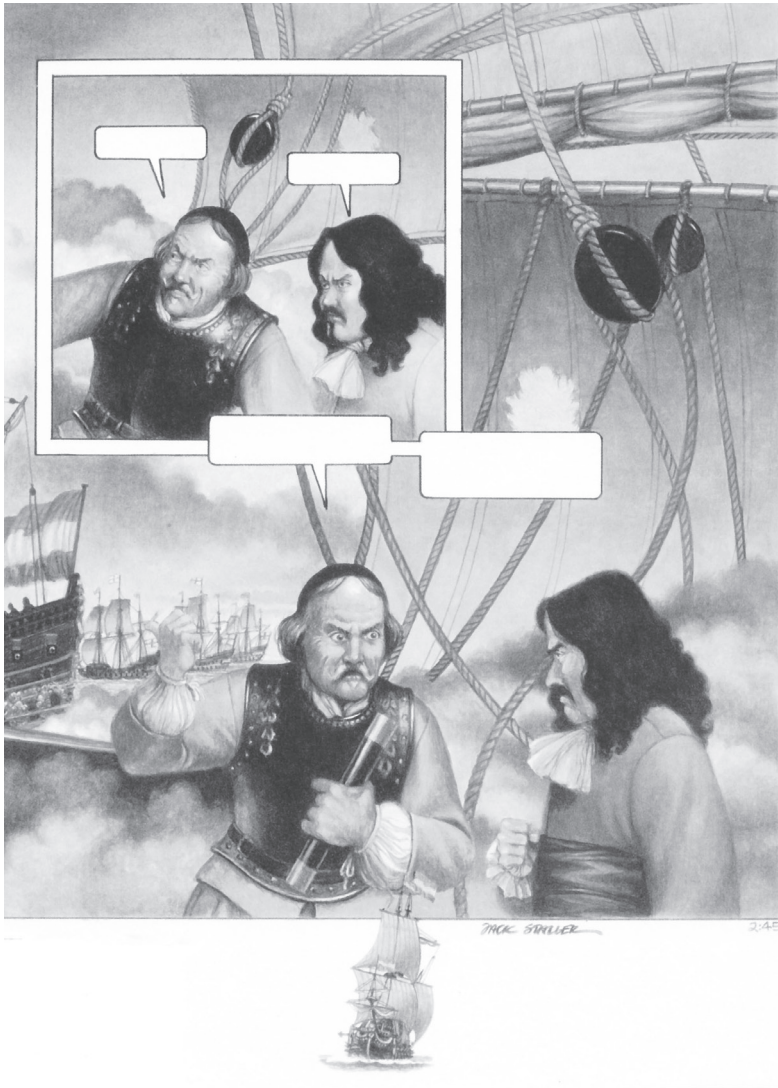
UITGEVERIJ ASPEKT

Maarten Tromp
© Graddy Boven
© 2012 Uitgeverij ASPEKT
Amersfoortsestraat 27, 3769 AD Soesterberg, Nederland
info@uitgeverijaspekt.nl - <http://www.uitgeverijaspekt.nl>
Omslagontwerp: Uitgeverij Aspekt Graphics
Binnenwerk: Uitgeverij Aspekt Graphics
Druk: HooibergHaasbeek Meppel B.V.

ISBN-13: 978-90-5911-698-6
Nur: 680

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (postbus 882, 1180 AW, Amstelveen) voor het overnemen van gedeelte(n) van deze uitgave in bloemlezingen, readers, en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912), dient men zich tot de uitgever te wenden.

Strippagina waarop Maarten Tromp de strijd met de Engelsen afwacht. Olieverf op papier door Jack Staller. Uit: *De Vliegende Hollander. Cumulonimbus* (Zelhem, 2003), deel 2. Collectie Marinemuseum, Den Helder

Alles wat ik weet, weet ik omdat ik liefheb

Lev Nikolajevitsj Tolstoj (1828-1910)

INHOUD

Voorwoord	9
I. Inleiding	15
II. Opstap naar volwassenheid (1598-1623)	31
III. Van kapitein tot Bestevaer (1624-1637)	63
IV. Apotheose bij Duins en vervolg (1638-1648)	93
V. Strijd met Engeland (1649-1653)	149
Nawoord	201
Gebruikte literatuur	213

Maarten Harpertsz. Tromp (1598-1653). Lithografie door Carel Christiaan Anthony Last (1808-1876). Particuliere collectie, Alkmaar

VOORWOORD

In 2007 raakte ik betrokken bij een project in het kader van 400 jaar Michiel Adriaenszoon de Ruyter (1607-1676). In dat jaar zag het boek *De Admiraal. Michiel Adriaenszoon de Ruyter* het levenslicht. Een levendig boek waarin aantrekkelijk tekenwerk van striptekenaar en illustrator Jack Staller (1942) de boventoon voert en de tekst van ondergeschikt belang is. Het boek draagt, dankzij de laagdrempeligheid, het karakter van een 'familieboek'. In *De Admiraal* ontbreekt Maarten Harpertzoon Tromp (1598-1653), hoofdrolspeler in dit boek, uiteraard niet. Michiel de Ruyter strijdt op 10 augustus 1653 aan zijn zijde in de slag bij Terheiden tegen de Engelse vloot onder leiding van de eerste hertog van Albemarle, admiraal George Monck (1608-1670). Voor de ogen van een grote menigte, die zich op de duintoppen vlakbij Scheveningen heeft verzameld, gaat de zeeslag van start. De Nederlanders passeren de Engelsen op korte afstand, waarbij zij elkaar voortdurend de volle laag geven. Ontelbare doden en gewonden worden achtergelaten. De toeschouwers zien dat de zee zich rood kleurt. Rond elf uur constateert Michiel de Ruyter tussen de rookwolken door, dat op de *Brederode*, het vlaggenschip van Maarten Tromp, de rode vlag in top is gehesen. Alle vlagofficieren moeten zich bij hem komen melden! Nadat De Ruyter aan boord van de *Brederode* is geklauterd, blijkt dat hij de enige is die op het signaal heeft gereageerd. Hij treedt de hut van zijn admiraal binnen en ziet tot grote ontsteltenis dat zijn 'baas' dood is. De bemanning heeft Tromp, nadat hij lelijk door een kogel getroffen is, benedendeks gebracht. Het verdriet van Michiel de Ruyter is groot. Hij staat te trillen op zijn benen. Tra-

nen biggelen over zijn wangen. Even is De Ruyter de wanhoop nabij. *Waarom heeft God zijn leven niet genomen in plaats van dat van de nobele Tromp?* De tekening van Staller die de tekst omlijst, toont Michiel de Ruyter met de handen voor zijn gezicht. Tromp hangt ineengezakt op een stoel in zijn kajuit. Een groot admiraal is heengegaan. Voor een moment is de natie redeloos en radeloos!

Na *De Admiraal* verschijnen in 2010 de boeken *Piet Hein. De held van Matanzas* en *Zeehelden in beeld. Nederlands trots op zee* van mijn hand. Voor ik er erg in heb zit ik tot over mijn oren in de geschiedenis van het Nederlandse 'zeeheldendom' en ben oprecht door hun belevenissen gegrepen. *Maarten Tromp. Overwinnaar van de Tweede Spaanse Armada* is na *Piet Hein. De held van Matanzas* het derde boek in de biografiereeks van uitgeverij Aspekt dat over een zeeheld handelt. Maarten Tromp volgt logischerwijs na Piet Hein (1577-1629), omdat die twee levens zo onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn geweest. Elke nieuwe lichter zeehelden raakt ineen gestrengeld. Geheel afhankelijk van elkaar. Bijna altijd op zee en in elkaars kielzog. Samen op missie en op elkaar aangewezen. Allemaal in hetzelfde schuitje. Maarten Tromp werkt in zijn prille bestaan als zeeman intensief met Piet Hein samen en vertrouwt, na de dood van zijn grote voorbeeld, op zijn generatiegenoten Witte Corneliszoon de With (1599-1658), Johan Evertsen (1600-1666) en Joost (Joos) van Trappen Banckert (1597-1647). Een hechte band tussen broeders die keer op keer op de proef gesteld wordt door met name het onvoorspelbare optreden van de onstuimige Witte de With die, ondanks zijn onverschrokkenheid op zee, talloze malen de donkere zijde van zijn karakter meent te moeten tonen en, ingegeven door een oncontroleerbare jaloezie en een hardnekkige frustratie, dikwijls op zijn 'baas' Maarten Tromp afgeeft. Maar goed, daarover later meer.

De opzet van *Maarten Tromp. Overwinnaar van de Tweede Spaanse Armada* is wederom eenvoudig. Niet meer dan een handzame opstap naar het ter hand nemen van de wetenschappelijk verantwoorde en goed geschreven biografie van Ronald Prud'homme van Reine over het leven van vader Maarten en zoon Cornelis Tromp onder de titel *Schittering en schandaal. Biografie van Maarten en Cornelis Tromp*. In die titel ligt veel opgesloten. Het leven van zowel vader als zoon kent pieken en dalen. Zo wordt Maarten Tromp op sommige momenten harts-tochtelijk toegejuicht om vervolgens tot op de grond te worden afgebroken. Alleen al daarom is de levensloop van vader Tromp razend interessant en het meer dan waard om nogmaals aan het papier toe te vertrouwen. Hoog klimmen, diep vallen en daar absoluut zelf aan bijdragen. Dit boek hanteert wederom niet de wetten der wetenschap. Ik balanceer graag op het wankel koord tussen historische werkelijkheid die aan bronnen te toetsten is en historische gegevens die het verhaal verrijken, maar nergens in archieven terug te vinden zijn. Op de bladzijden waar ik dat doe, geef ik dat zo veel mogelijk aan. Dit om te voorkomen dat lezers in valkuilen zullen vallen, met het risico dat die daarna een hardnekkig leven gaan leiden in nieuw geschreven teksten. Dat wil ik niet op mijn geweten hebben. Het mengen van fictie en non-fictie komt voort uit het voorrecht van het al 22 jaar werken in het museale veld. Gedurende die periode heb ik een sterke liefde voor het historische schilderen, gravure en illustratie gekregen. Uitingen van kunst die veelal hun oorsprong in de 19e eeuw hebben en tot op de dag van vandaag worden gemaakt. Het is dit soort beeld dat de geschiedenis tastbaar maakt en nader inkleurt. Interpretaties die er voor zorgen dat velen zich daarna voor geschiedenis zijn gaan interesseren. Romantiserende voorstellingen die de liefde voor het vak hartstochtelijk hebben aangewakkerd. Ga je vervolgens eens kritisch inhoudelijk

naar dat soort afbeeldingen kijken, dan is de kans uiterst groot dat de maker van de voorstelling op oneffenheden te betrappen is. Zo zou het kunnen zijn dat historische figuren kleding dragen die veel kleurrijker is dan het in werkelijkheid geweest is en dat zij in een scene geplaatst zijn waar zij nooit in geacteerd hebben. Gek genoeg gaat het bij een historisch schilderij dan ook veel minder om het weergeven van de historische werkelijkheid en juist meer om het aanwakkeren van gevoel en interesse. In dat geval is het legaal toegestaan om 'fouten' te maken. Het is enkel de bedoeling dat de waarnemer van het beeld in vervoring raakt en daarna onder de indruk en onrustig de thuisreis aanvaardt. Neem vooral vanuit die optiek dit boek ter hand. Lees de tekst op een manier zoals u naar een historisch schilderij, gravure of een schoolplaat zou kijken en bevredig daarna vooral uw aangewakkerde nieuwsgierigheid met wetenschappelijk verantwoorde geschriften. Wat ik hier breng is geschiedschrijving met een welgemeende knipoog. Om te leren en te vermaken.

Het inleidende gedeelte gaat over zeehelden in het beeldverhaal, waarna het leven van Tromp in afgebakende periodes de revue zal passeren. Na zijn jeugdijaren begint Tromp aan zijn rijke carrière op zee die hem naar de slag bij Duins zal brengen. Hevige strijd tegen de Tweede Spaanse Armada die eeuwige roem brengt en hem tot ongekennde hoogte doet stijgen. Een hoogte waar Tromp door omstandigheden weer hard vanaf valt, maar tijdens welke hij altijd zijn waardigheid weet te bewaren. Tromp kan rekenen op de onvoorwaardelijke steun van zijn bemanningen. Ruwe zeebonken die hem eeuwig trouw blijven. Zij zijn het die hem de titel Bestevaer (vadertje) geven. Maarten Tromp, zeeman in hart en nieren. Altijd tussen zijn bemanning. Overtuigd van het feit dat gemotiveerde zeelieden goede resultaten afleveren. Het is wijsheid die Tromp van zijn leermeester Piet Hein over-